

**RECONFIGURAREA REGLEMENTĂRILOR JURIDICE
ÎNTRU NECESITATE ȘI RISC
RECONFIGURATION OF LEGAL REGULATIONS
BETWEEN NECESSITY AND RISK**

Veronica MOCANU, dr.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

The past decade we have witnessed a rapid expansion of the Internet gadgets, Internet services and internet applications. This revolutionary communication network has significantly changed the way people live, communicate, and conduct business. However, from legal perspective all of these new challenges remain under covered, things that frequently could generate harm, abuses and cybercrimes. Therefore, by, this research, it is proposed to discuss the main risks, and perspectives of regulation and configuration of law.

Odată cu apariția tehnologiilor informaționale și infiltrarea acestora în uzul general al societății, atestăm o redimensionare totală a mediului economic, social, cultural și valoric al umanității. Tehnologiile informaționale își pun amprenta asupra calității vieții, nivelului de dezvoltare a cetățenilor și modalităților de gândire a acestora. Astfel, în prezent tehnologiile informaționale sunt utilizate în toate domeniile vieții, educație, medicină, industrie, transport, infrastructură, comunicare, agricultură, cultură ș.a. Problemele sunt amplificate și de ascensiunea internetului și dezvoltarea infrastructurii virtuale.

Din păcate însă, expansiunea în masă, și utilizarea pe larg a tehnologiilor informaționale se impune drept un fenomen social cu o fațetă dublă, pe deoparte caracterizat de oportunități și beneficii pentru eficientizarea existenței umane, pe de altă parte se impune ca un instrument de manipulare și control.

Drept urmare, problema contemporană a umanității este legată de identificarea soluțiilor echilibrate, apte să contribuie atât la dezvoltarea mediului tehnologic dar în același timp să asigure un mediu sigur de activitate valabil pentru toți membrii societății. Sarcina, cu siguranță este una destul de complicată și poate fi realizată doar cu acordul și aportul tuturor factorilor decisivi implicați, rolul societății fiind unul destul de important. Societatea este cea care sesizează existența problemelor și generează reglementările. Gradul de dezvoltare a societății influențează nivelul de reglementare și calitatea acestora. Atunci, când abordăm însă problematica reglementării domeniului tehnologiilor informaționale, trebuie să avem în vedere că coraportul dintre societate și reglementare este amplificat și de fenomenul tehnologiilor informaționale, cu cât societatea utilizează mai intens tehnologiile informaționale cu atât mai mult cresc riscurile față de care indivizii pot fi expuși. În același timp însă riscurile aduse de societatea informațională sunt proporționale nivelului de cunoștințe a societății și calității actelor legislative și practicilor de reglementare.

Conform raportului Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor elaborat pentru anul 2017, Republica Moldova se află pe poziția 59 din 176 la capitolul dezvoltării societății informaționale. Indicile de dezvoltare a TIC este determinat de gradul de accesibilitate a tehnologiilor informaționale și de comunicații la nivel individual, capacitatea populației de a utiliza în mod eficient tehnologiile informaționale și rata de alfabetizare a adulților [1]. Conform indicilor menționați, gradul de accesibilitate a tehnologiilor informaționale în Republica Moldova este unul destul de ridicat, însă capacitatea populației de a utiliza în mod eficient și sigur tehnologiile informaționale este încă în scădere.

Drept urmare, constatăm că preocuparea autorităților autohtone urmează a fi orientate nu doar spre dezvoltarea infrastructurii, dar și spre ridicarea capacității de utilizare a tehnologiilor informaționale și elaborarea reglementărilor

corespunzătoare în așa fel încât mediul nou creat să fie orientat nu doar spre dezvoltarea oportunităților dar și spre construcția garanțiilor și implimentarea mecanismelor de protecție accesibile tuturor membrilor societății.

Problema este amplificată și de conjunctura tehnologică destul de complicată și rolul subiecților și valorilor protejate. Ca exemplu putem aduce domeniul on-line, care pe de o parte se impune ca o platformă liberă de exprimare, iar pe de altă parte, urmează a fi dezvoltat drept un mediu sigur, corect și nediscriminatoriu pentru toți subiecții implicați. Într-o astfel de situație, sarcina legislatorului se transformă în una destul de complicată, acesta urmînd să echilibreze reglementările juridice într-o formă destul de balansată. În coraport cu cele sus indicate, și mai complicată se prezintă a fi situația subiecților ce urmează să aplice legea, ei fiind puși în situația de a delimita distincția foarte fină dintre risc și necesitate.

Astfel, prin prezentul articol încercăm să propunem cîteva soluții legate de modalitățile posibile a fi utilizate în practică în vederea asigurării unor realizări de drepturi echilibrate în mediul on-line.

Astfel, pornind de la reglementările internaționale și anume Recomandarea CM/Rec(2014)6 [2] o să promovăm ideea precum că chiar dacă mediul on-line se impune ca o platformă nouă, diferită de cele existente de până acum, față de acesta urmează a fi aplicate aceleași reguli ca și pentru mediul off-line, în consecință aceleași drepturi pe care oamenii le au în mediul offline trebuie să fie protejate și în mediul online.

În același context, atragem atenția că Consiliul ONU pentru Drepturile Omului a înaintat apel către toate statele să abordeze problemele de securitate pe Internet în conformitate cu obligațiile lor privind drepturile internaționale ale omului, pentru a asigura protecția libertății de exprimare, libertății de asociere, vieții private și a altor drepturi ale omului în mediul online, inclusiv prin instituții naționale democratice transparente, având la bază statul de drept,

într-un mod care asigură libertatea și securitatea pe Internet, astfel încât să poată fi în continuare o forță vibrantă care generează dezvoltare economică, socială și culturală [3].

Astfel, considerăm că obligația statelor de a respecta drepturile omului atât în mediul offline, cât și în cel online, implică nu doar obligația de elabora și implementa reglementări dar și aplica în mod consecvent principiile generale a dreptului, jurisprudența și interpretările ulterioare. Dreptul la viața privată, libertatea de exprimare, dreptul la întrunire și dreptul la asociere sunt printre drepturile cele mai puternic afectate de caracteristicile noi și unice ale mediului online și drept consecință acestora urmează să li se asigure un mediu nestingherit și adecvat de dezvoltare.

Atenție sporită însă urmează a fi atrasă drepturilor cu caracter limitrof, ca de exemplu dreptul la viață privată în coraport cu dreptul la securitate, dreptul la liberă exprimare vizavi de dreptul la protecția comunicațiilor, dreptul de acces la informații versus dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

Problema este destul complicată în special din perspectivă practică, operatorii, furnizorii de date, operatorii de telefonie mobilă, providerii de internet, de multe ori sunt puși în situația experimentării individuale a exercițiilor de echilibru, mai cu seamă în situația în care cadrul legal nu prevede expres diferențierea anumitor conținuturi, drepturi sau obligații.

În același context însă, trebuie să avem în vedere că transpunerea unei acțiuni din mediul offline în mediul on-line nu întodeauna produce aceleași efecte juridice. Drept exemplu putem indica acțiunea de a publica o informație cu caracter denigrator într-un ziar în coraport cu publicarea aceleiași informații în mediul on-line. Pentru a fi mai expliciti o să indicăm că în cazul publicației scrise, tirajul este unic, audiența poate fi una destul de mică și respectiv consecințele ce pot afecta persoana vizată în articol sunt proporționale audienței, în cazul publicării on-line însă, numărul de postări nu poate fi evaluat, audiența este mult mai mare, și chiar dacă

printr-o hotărîre de judecată se dispune obligarea autorului de a dezminți informația, ca efect juridic această hotărîre nu poate produce efecte juridice totale, deoarece numărul de postări și difuzări nu poate fi evaluat și în consecință cetățeanul nu beneficiază de mecanisme valabile de protecție a imaginii similare mediului on-line.

Avînd în vedere exemplul sus indicat, o să promovăm ideia precum că o simplă transpunere de drepturi și garanții din mediul on-line celui offline nu se poate impune ca o acțiune suficientă, ori prin caracterul său specific mediul on-line vine cu realități nesensizate pînă acum în mediul offline, drept consecință considerăm că reglementările juridice urmează a fi aplicate prin analogie în situații analogice, în rest însă urmează a fi elaborate și aplicate reglementări specifice, care avor avea în vedere particularitățile specifice mediului tehnologizat sau mediului on-line.

Vom fi de acord că sarcina, reglementării realităților noi (internetul, sit-urile de socializare, formele de comunicare on-line, gen SKYPE, WHATSAPP, automobilele interconectate, orașele smart) se impune ca una destul de complicată, legislatorul fiind pus în situații agile de a jongla între risc și necesitate. Este evident însă că pentru a asigura și promova dezvoltarea, dreptul trebuie să pășească în tandem cu tehnologiile, altfel, putem genera abuzuri și în consecință putem compromite eforturile depuse pentru dezvoltarea anumitor domenii noi.

Cu siguranță o regulă general valabilă pentru toate situațiile nu poate fi oferită, însă niște recomandări cadru pot fi prestabilite.

Drept urmare considerăm că evaluarea unei situații de risc sau necesitate trebuie să pornească de la exercițiu simplu de analiză a cadrului legal și identificarea obligațiilor în acest sens, dar și determinarea valorilor ocrotite în coraport cu valorile solicitate de societate.

În același context, exercițiul urmează a fi continuat pornind de la cîntărirea în coraport a drepturilor propuse spre apărare versus

riscurile ce ar putea fi generate de acordarea preferinței unui sau altui drept.

Drept exemplu o să menționăm practica germană de reglementare intrată în vigoare la data de 01.01.2018, care se propune a fi una destul de controversată dar în același timp urmărește implementarea echilibrului corect dintre dreptul la libera exprimare și dreptul la protecția imaginii și/ sau reputației inclusiv în mediul online. Astfel, pe data de 1 ianuarie a intrat în vigoare legea germană care obligă serverele să șteargă automat mesajele ofensatoare. În vizorul celor care au propus anul trecut legea, cunoscută sub denumirea oficială de Netzwerkdurchsetzungsgesetz - prescurtat: „NetzDG”, s-au aflat, în primul rând rețelele de socializare, de exemplu Facebook, YouTube și Twitter. Practic, legea a intrat în vigoare în octombrie 2017, dar s-a dat un răgaz firmelor care găzduiesc anumite platforme să-și pună la punct felul cum își vor armoniza acțiunile în conformitate cu legea „NetzDG”. Astfel, firmele sînt obligate să șteargă automat mesajele neconforme cu prevederile Codului penal din Germania. De identificarea mesajelor răspund firmele. În același timp ele sînt obligate să cerceteze reclamațiile venite de la utilizatori și să stabilească, în ultimă instanță, dacă anumite mesaje sau știri false (fake news) trebuie eliminate. Refuzul companiilor de a șterge sau a bloca în decurs de 24 de ore mesaje evident ofensatoare poate fi sancționat cu amenzi de pînă la 50 de milioane de euro. În categoria mesajelor ofensatoare intră, între altele, atacurile la demnitatea umană, formulări și jigniri care conțin limbajul urii îndreptat contra unor grupuri etnice, religioase sau sexuale. În această categorie intră și mesajele negaționiste, de obicei însoțite de atacuri antisemite. Sub incidența legii intră, bineînțeles, și propaganda extremist-xenofobă și rasistă [4].

Un alt exemplu de reconfigurare a dreptului și restabilire a echilibrului poate servi inițiativa UE de a aproba Regulamentul privind probele electronice [5]. Comisia propune noi norme pentru a

le permite autorităților polițienești și judiciare să obțină mai ușor și mai prompt probe electronice, cum ar fi e-mailuri sau documente stocate în *cloud* de care au nevoie pentru cercetarea, urmărirea penală și condamnarea infractorilor și a teroriștilor.

Noile norme le vor permite autorităților de asigurare a respectării legii din statele membre ale UE să identifice mai bine pistele din mediul online și de la nivel transfrontalier, furnizând, totodată, garanții suficiente pentru drepturile și libertățile tuturor părților implicate.

Chiar dacă inițiativa este criticată cu vehemență, considerăm inițiativa europeană drept una necesară momentului, ori în momentul de față, potrivit statisticilor peste jumătate din toate anchetele penale cuprind o cerere transfrontalieră în vederea obținerii de probe electronice deținute de prestatorii de servicii stabiliți în alt stat membru sau în afara UE. Pentru a obține astfel de date, este necesară cooperarea judiciară și asistența juridică reciprocă; cu toate acestea, în prezent, procesul este mult prea lent și greoi. În momentul de față, aproape două treimi din infracțiunile pentru care probele electronice sunt deținute într-o altă țară nu pot fi anchetate sau urmărite penal în mod corespunzător, în principal din cauza timpului necesar pentru a colecta astfel de probe sau din cauza fragmentării cadrului juridic.

Având în vedere exemplele sus menționate, considerăm că reconfigurarea relațiilor sociale implică nu doar schimbarea practicilor de viață dar și adaptarea și modificarea cadrului legislativ existent, și odată cu instituirea noii realități, practicile de reglementare trebuie reevaluate iar riscurile reconsiderate, ori altfel dezvoltarea poate fi compromisă.

Referințe bibliografice:

1. <http://bani.md/republica-moldova-a-urcat-4-pozitii-in-raportul-mondial-privind-evolutia-societatii-informationale---100181.html>

2. Consiliul European, Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la Ghidul drepturilor omului pentru utilizatorii de Internet (adoptată de către Comitetul de Miniștri la 16 aprilie 2014 la cea de a 1197-a reuniune a miniștrilor adjuncți), CM/Rec(2014)6 16/04/2014
3. Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, 29.6.2012, A/HRC/20/8, *Promovarea, protejarea și exercitarea drepturilor omului pe Internet.*
4. <https://www.europalibera.org/a/ofensiva-contra-limbajului-urii-pe-internet/28955110.html>
5. Proiectul Regulamentul privind probele electronice, disponibil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3343_ro.htm